

як сфера навуковага пазнання, у прыкладным вызначаецца як тэхналогія вытворчасці кантэнту і ў творчым — у якасці метадалогіі стварэння медыятэксту.

Ключавыя словы: журналістыка, камунікацыя, інфармацыйныя тэхналогіі, сістэма ведаў, метадалогія.

Summary

Viktar IUCHANKAU

Journalism as a system of scientific ideas

Journalism has a special place in the system of sciences, this is due to its interdisciplinary nature and its recent establishment as an independent branch of theoretical research. It is stood out in the cognitive sense as a sphere of scientific knowledge, in the applied sense it is defined as a technology of content production and in the creative sense as a methodology of media text creation.

Keywords: journalism, communication, information technology, system of knowledge, methodology.

Пятро ЖАЎНЯРОВІЧ

ПЕРШАЯ ЛЕГАЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА «НАША ДОЛЯ»: РЭДАКЦЫЙНАЯ ПАЛІТЫКА І РЭДАГАВАННЕ

Самы пачатак XX стагоддзя, які ў Расійскай імперыі характарызаваўся грамадска-палітычнай нестабільнасцю, адсутнасцю большасці прынятых сёння як базавыя правоў і свабод, для беларускага рэдагавання стаў этапам пошукаў найлепшага выяўлення думак і пачуццяў беларускага народа ў перыядычным друку. Наяўнасць даволі значнай колькасці агульнарасійскіх газет і часопісаў, якія распаўсюджваліся на беларускай тэрыторыі, і мясцовых выданняў на рускай і польскай мовах ні ў якой ступені не магла задаволіць патрэбы тутэйшага насельніцтва — вясковага або местачковага і ў большасці сваёй беларускамоўнага. Для першых інтэлігентаў паўстала пытанне, як стварыць такі інфармацыйна-духоўны прадукт, які б адпавядаў надзённым спадзяванням чытача.

Царскі маніфест ад 17 кастрычніка 1905 года фактычна даў дазвол на друкаванне на нацыянальных мовах, у тым ліку беларускай. Такім чынам разбуралася ўсталяваная з XIX стагоддзя афіцыйная канцэпцыя трыадзінасці рускай мовы з «белорусским наречием». Канец 1905 года і першая палова 1906-га пайшлі на тое, каб нацыянальна арыентаваныя беларускія інтэлігенты пачалі ствараць і новае друкаванае беларускае слова, якое б у новых умовах (пасля нелегальных выданняў папярэдняга стагоддзя) дайшло да простага чалавека. Спачатку ў маі 1906 года ў Пецярбургу на кааператыўных пачатках была створана выдавецкая суполка «Загляне сонцэ і ў нашэ ваконца» (тут і далей асабліва сці арыгіналаў захоўваюцца. — Аўт.). Важнай акалічнасцю стала тое, што першыя кніжкі знаёмілі з асновамі беларускай мовы: «Беларускі лемэнтар, або Першая навука чытання» («*Biełaruskі lementar, abo Pieršaja nawuka čytannia*») Каруся Каганца і «Першае чытанне для дзетак беларусоў» («*Pieršaje čytannie dla dzietak biełarusou*») Цёткі. Сувязі суполкі, безумоўна, распаўсюджваліся і на тагачасны цэнтр беларускага руху — Вільню, якой і наканавана было стаць асноўным апірышчам для выдавецкіх праектаў.

12 жніўня 1906 года Галоўнае ўпраўленне па справах друку афіцыйна дазваляе выдаваць газету на беларускай мове, і ўжо 1 верасня (даты падаюцца паводле старога стылю. — Аўт.) выходзіць першы нумар «Нашай долі» з пазначэннямі: «першая беларуская газэта для вёскавага і месцовага рабочага народу», «выходзіць раз у тыдзень рускімі і польскімі літэрамі». Такая выдавецкая тактыка стасавалася і з названымі вышэй дапаможнікамі, якія друкаваліся і кірыліцай, і лацінкай. Наклад газеты складаў 10 тыс. асобнікаў. Была распрацавана арыгінальная інфарматыўная «шапка», якая найбольш адпавядала ўспрыманню простага чалавека.

Пятро (Пётр Пятровіч) Жаўняровіч — кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры медыялінгвістыкі і рэдагавання Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Узнікае пытанне: хто ж падбіраў матэрыялы, праводзіў іх рэдагаванне і размяшчэнне па палосах, рабіў вёрстку? Толькі на 7-й старонцы знаходзім запіс: «Рэдактор-выдаўца Иван Тукеркес». Праца рэдакцыі ўсё ж не магла адбыцца без удзелу палітычных партый, якія ўжо існавалі і якім патрабавалася праводзіць у жыццё свае праграмныя палажэнні. Менавіта такой «рухальнай сілай» для «Нашай долі» стала Беларускае сацыялістычнае грамада, і газета становіцца яе «легальным органам» [4, с. 22]. Таму зразумела, што ў выданні газеты бралі ўдзел Іван і Антон Луцкевічы, Алаіза Пашкевіч (Цётка), Казімір Кастравіцкі (Карусь Каганец) і іншыя актыўныя члены партыі. Але, з іншага боку, моцная прывязка палітыкі выдання да праграмных палажэнняў партыі адыграла адмоўную ролю на функцыянаванні газеты, у чым выявіўся ідэалагічны аспект рэдагавання.

Ужо ў № 1 рэдакцыйны матэрыял «Да чытацелю» сведчыў пра абраны газетай кірунак: «Личучы наибольшым нашим врагом цямноту и бязпраўное палажэнне мужыка, мы абъявляем вайну усим цёмным сілом, каторым дзеля карысці сваёй вялікая выгода была трымаць восьмимільённы народ беларускі у нядоли и паневерцы, баламуціць и дурыць яго... У дайсейшы вялікі момэнт, калі усе народы государства Расейскаго, абъявіушы вайну старым парадком, напрагаюць усе свае сілы, каб дабіцца свабоды и лепшае доли, мы будзем разам з ими» (с. 2). Гэтыя словы пераклікаюцца з матэрыяламі II з'езда партыі, які адбыўся ў студзені 1906 г. у Мінску. Паводле Алега Слукі, «галоўная задача бачылася ў тым, каб паказаць масаваму чытачу, што бядагнае жыццё — гэта вынік шматлікіх грамадскіх супярэчнасцей, разлажэння чыноўніцкага апарату кіравання, несправядлівай, састарэлай сістэмы размеркавання матэрыяльных здабыткаў» [7, с. 77]. Высоўванне на першы план палітычных патрабаванняў стала вызначальным момантам у кароткай гісторыі газеты. У канцы 1920-х гадоў, калі вульгарна-сацыялагічная плынь у гуманітарыстыцы набірала свае абароты, Усевалад Ігнатоўскі пісаў пра дзве першыя беларускія газеты: «Рэволюцыйна-клясавыя ідэалы тут заменены ідэаламі нацыянальнымі. Соцыялізм заменен тут радыкалізмам, а часам проста лібэралізмам» [2, с. 173]. Адносна «Нашай долі» нельга згадзіцца з першым пасылам гісторыка, бо якраз барацьба сялян і рабочых за свае правы тэматычна дамінавала ў публікацыях газеты.

Мае права на існаванне і думка пра тое, што рэдактар-выдавец Іван Тукеркес — «асоба падстаўная. На самой справе заснавальнікам і практычным арганізатарам «Нашай Доли» быў вядомы беларускі палітычны і культурны дзеяч пачатку стагоддзя Іван Луцкевіч, які знайшоў І. Тукеркеса для фармальнага заснавання газеты» [1, с. 72]. Гэта, аднак, не здымала адказнасці за выданне перад цензурнымі органамі. «Часовыя правілы» ад 24 лістапада 1905 года і дадаткі да іх 1906 года мелі вынікам замену папярэдняй цензуры карнай (падача матэрыялу цензару не да, а адначасова з яго публікацыяй), адмену адміністрацыйных пакаранняў і поўны перавод разбіральніцтва з прычыны парушэння цензурнага заканадаўства ў судовае ведамства [5]. Вынікам гэтага стала, па-першае, парушэнне запланаванага графіка выхаду газеты (раз на тыдзень; у сапраўднасці па датах: 1 верасня, 15 верасня, 20 верасня, 27 верасня, 18 лістапада, 1 снежня), па-другое, канфіскацыя нумароў і, нарэшце, забарона выдання, а потым і асуджэнне І. Тукеркеса на адзін год турэмнага зняволення. Напрыклад, у № 2 газета паведамляе: «Першы нумэр “Нашае Доли” па прыказу Віленскага губэрнатора паліцыя канфіскавала. Разышлася толькі палавіна — пяць тысячоу, а пяць тысячоу паліцыя забрала, так што нічога схаваць не удалося» (с. 7), у № 5 інфармуе: «Першы, трэці и чацверты нумэры “Нашае Доли” паліцыя канфіскавала, так што нічога схаваць не удалося, и дзеля таго высылаць гэтых нумароу нікаму ня можэм» (с. 7), у № 6, у нататцы пра суд над польскай газетай «ЕCHO» і яе закрыццё, сказана: «У прошлым тыдню зноу канфіскавалі № 5 “Нашае Доли”» (с. 5). Сама рэдакцыя, такім чынам, распавяла пра канфіскацыю чатырох нумароў з шасці.

У «Нашай долі» выкарыстоўваўся двухкалонны друк, рубрыкі аддзяляліся аднарысавымі і двухрысавымі лінейкамі. У якасці прыкладу пакажам структуру 1-га нумара: 1-я паласа — верш Цёткі «Наш палетаку», падпісаны псеўданімам Мацей Крапиука, зварот «Да чытацелю»; 2-я паласа — заканчэнне «Да чытацелю», артыкул пра Дзяржаўную думу «Што будзе?»; 3-я паласа — заканчэнне «Што будзе?», пасля двухрысавай лінейкі змешчана апавяданне Цёткі «Присяга над кривавыми разорами» пад тым жа псеўданімам; 4-я паласа — заканчэнне «Присяги над кривавыми разорами», пасля двухрысавай лінейкі рубрыка «Усяго па троху»; 5-я с. — рубрыка «З Беларусі і Литвы»; 6-я паласа — заканчэнне «З Беларусі і Литвы», рубрыка «Па Расеі»; 7-я паласа — заканчэнне «Па Расеі», верш Якуба Коласа «Наш родны край» — першая публікацыя паэта, зварот «Ад Рэдакцыі»; 8-я паласа — «ОБЪЯУЛЕННЯ». У наступных нумарах даваліся новыя рубрыкі: «Гуторки аб гаспадарцы», «З усих старон» і інш. (колькасць рубрык перавышала 20).

Важную ролю ў тэматычным нападзенні газеты адыгрывалі матэрыялы, якія садзейнічалі не толькі палітычнай агітацыі, але і ўсведамленню чытачамі магчымасцей роднай мовы, абуджэнню нацыянальнай самасвядомасці. Як сказана ў звароце з 1-га нумара: «Дайце беларусу такую книжку, каб йон зразумеу, што у йой напісана. Толькі книжка, напісаная на мові бацькоу яго, патрапіць сноп свету закінуць у цяжкое жыццё беларуса, толькі яна патрапіць холад и голад выжануць з мужыцкае хаты, толькі яна пакажэць яму дарогу да лепшае яснайшае доли!» (с. 2). Беларускія пісьменнікі не цураліся супрацоўнічаць з газетай. Невыпадкова Якуб Колас у адным з лістоў пісаў: «З вялікай радасцю згадзіўся я ўступіць у супрацоўнікі “Нашай долі”» [6, с. 43]. Акрамя названага верша «Наш родны край», у № 2 змешчана яго апавяданне «Слабода» (с. 6—7, псеўданім — Дзяцька Карусь) і верш «Асенні вечар» (с. 7), у № 3 — верш «Беларусам» (с. 7). Да двух твораў у № 1 далей, у № 4, на с. 2—3 змешчана апавяданне Цёткі «Разумные ды не на дурня папалі» (псеўданім Крапиука). У № 3 на с. 2—3 надрукавана апавяданне Ядвігіна Ш. «Суд».

Як адзначае У. Конан, «пасля 4-га нумару ў выніку расколу і заснавання газеты «Наша ніва» літаратурны адзел аказваўся аслабленым» [3, с. 313]. Сапраўды, № 1 «Нашай нівы» выйшаў 10 лістапада 1906 года, а ў № 5 (18 лістапада) «Нашай долі» ў звароце «Да чытацелю» Янук Тукеркес (нават зменена напісанне імя) тлумачыць сваім падпісчыкам: «У Вільні цяпер выдаюць другую беларускую газету, называецца яна “Наша Нива”. Дзеля таго жэ “Наша Доля” не выхадзіла, шмат людзей думалі, же “Наша Нива” выходзіць замест “Нашае Доли”. Дык я заяўляю вельміпаважаемым чытацелям, же “Наша Доля” ніколі нічога агульнага ня мела і ня маець з “Нашае Нивай”» (с. 1). Аднак спроба выявілася няўдалай, і пасля 6-га нумара газета спыніла існаванне. Што да аслаблення «літаратурнага аддзела», то, сапраўды, апублікаваныя ў № 5 і 6 вершы «Усюду кроу», «Голад», «Айчызна у цьме» (И. Изгур), «Вер — над нашым цёмным краем...» (Геля Нявольны) і «Гоп! Гоп! Засыпяваубыб» (Будзіцель) слабеішыя за змешчаныя раней мастацкія творы. Хіба што ў Іллі Изгура, вядомага яўрэйскага дзеяча, выяўляюцца пэўныя паэтычныя знаходкі: «Эх маць-прырода, маць зямля, // Ты уся у крыві патонешь скоро! // У слезах гніець уж грудзь твая // Ты хата жалю и пазора» («Усюду кроу»); «Апусцілася глухая // Ноч над роднай стараной. // И зноу лиуни не счихая // Льюцца цёнгля над зямлёй» («Айчызна у цьме»), вершы ж Гелі Нявольнага і Будзіцеля чыста дэкларатыўныя.

Асобнай увагі заслугоўвае апошняя, 8-я, старонка ўсіх нумароў «Нашай долі», бо яна дае першыя ўзоры беларускамоўнай рэкламы — тэкставых абвестак, колькасць якіх у розных нумарах вар'іруецца ад сямі да дзвюх і агулам складае 19. Найбольшая колькасць рэкламы — у № 1 (7), а потым, верагодна, канфіскацыя нумара распужала рэкламадаўцаў, і з № 3 фіксуецца толькі па 2 абвесткі. Дзеля

прыцягнення большага даходу рэклама друкавалася на трох мовах — беларускай, рускай і польскай. З усіх абвестак 10 надрукаваны на беларускай мове, прычым рэклама выдавецкай суполкі «Загляне сонцэ и у наше ваконцэ» набіралася і кірыліцай (№ 2, 3, 4), і лацінкай (№ 5, 6): «Bielaruskaja wudaunickaaja supolka "Zahlanie sonce i u nasze wakonce" radzić usim kuplać knihi».

Якім чынам праводзілася рэдактарская праўка матэрыялаў, не вельмі зразу мела, бо аўтарскія арыгіналы не захаваліся. З улікам таго, што прыходзілі лісты і невялікія допісы з месцаў, не ўнармаваныя з моўнага гледжання (рубрыка «З Беларусі і Литвы»), што даводзілася рабіць пераклады (рубрыкі «Усяго па троху», «Па Расеі» і інш.), становіцца зразумелы аб'ём рэдактарскай працы. Па-першае, трэба было нейкім чынам зрабіць аднастайнай графічную сістэму, у якой усё роўна заставаліся хібы:

- з абраным васьмярычным «и» сустракаецца дзесяцарычнае «і»: «Кали знай-дзе расценне у молодосци добрую яду, то и добра вырасце и дасць багатое жниво» (№ 3, с. 7); «Бяда только, ито ня кожний аднастайне умее эканоміць: адзны дык аж на друкаванню спіскаў избирацелю эканоміць, а другі...» (№ 6, с. 7);
- адсутнічае (відаць, з тэхнічных прычын) «ў»: «Прауленне Саюзу у Пецербургу завалена прозьбамаи ад сваих сябрукоу» (№ 2, с. 5);
- на месцы «'» апострафа ўжываецца «ъ»: «Зъехаліся у Пецербурх прасеяныя праз дзесяць ситок народнае дэпутаты» (№ 1, с. 2);
- найўнічаюць шматлікія памылкі друку, часам «праскоквае» літара ер («ъ») на канцы слоў пасля зычных і літара яць («ѣ»), якая пераважна замяняецца на «е»: «Прывели, поставили перад приставомъ» (№ 4, с. 2); «Наша поле кепска родзиць; // Бѣдна тут жыве народ» (№ 1, с. 7).

Па-другое, праз адсутнасць правапісных і граматычных нормаў тэксты вызначаюцца пэўнай стракатасцю. У прыватнасці,

- даволі паслядоўна захоўваецца дзеканне і цеканне: «Мы павинны як адзин злучыцца и з памеж сябе выбраць дэпутата, а не з памеж паноу, наших вечных крыудзицели и грабицелей» (№ 5, с. 3), «А пра скацину нима што и гаварыць...» (№ 2, с. 6);
- у запазычаных словах «д» і «т» у асноўным цвёрдыя: «От же якие кандыдаты у Думу, каторых нам паказываюць паны» (№ 5, с. 4); «Згаварыушыся паміж сабою на сходзи крэсцяне пастанавили дэпутата не выбираць» (№ 1, с. 5);

3) не заўсёды выкарыстоўваецца аканне і яканне: «Тады католики паслалі хадакоу да ксяндза у Свечиловичи з прозьбаю, каб освянциу тые нешчастныя кресты» (№ 5, с. 6);

- ужываюцца розныя канчаткі назоўнікаў і дзеясловаў: «Саюз народных вучыцелёў» (№ 2, с. 5); «То што робіць агонь сваёю гарачасцю, зроби и сонцэ, только на гэта трэба больш часу» (№ 4, с. 4).

Варта адзначыць, што ў «Нашай долі» пераважна не перадавалася на пісьме асіміляцыйная мяккасць свісцячых і не пісаўся «ь» паміж падоўжанымі зычнымі: «И ня дзива, бо усёж лепшы вострог, як смерць з голаду» (№ 3, с. 2); «Прысылаючы грошы просим писаць, якое выданне «Нашае Доли» прысылаць: чы друкаванае рускими литэрамаи, чы польскими» (№ 3, с. 8).

Высновы

1. «Наша доля» запачаткавала легальны перыядычны друк на беларускай мове. Газета стала першапраходцам у камунікаванні супрацоўнікаў рэдакцыі з масавай беларускамоўнай аўдыторыяй, імкнучыся акцэнтаваць увагу на сацыяльнай справядлівасці і разбудзіць нацыянальную годнасць беларусаў.

2. Праз адсутнасць вопыту рэдакцыйная палітыка газеты дэкларавалася адкрыта, у прыватнасці праводзілася ў жыццё праграмныя палажэнні партыі «Беларуская сацыялістычная грамада» з яе рэвалюцыйнымі настроямі. Гэта

выклікала судовыя разбіральніцтвы і канфіскацыю чатырох нумароў з шасці выдадзеных.

3. Газета мела сацыяльна-палітычны кірунак і на першае месца ставіла несправядлівае стаўленне да тых, хто стварае матэрыяльныя даброты. Амаль усе матэрыялы, у тым ліку допісы і агляды друку, паказваюць галечу і пакуты народа, яго змаганне з усталяванымі парадкамі.

4. Літаратурна-мастацкая частка газеты дапаўняла асноўны тэматычны кірунак: творы Цёткі, Якуба Коласа, Ядвігіна Ш. і іншых пісьменнікаў у вобразнай форме заклікалі да нацыянальнага адраджэння, да барацьбы за правы простага чалавека.

5. У «Нашай долі» ўпершыню пададзены ўзоры беларускамоўнай рэкламы, якая прадстаўлена абвесткамі на 8-х старонках нумароў.

6. Рэдактарская праўка характарызуецца стракатасцю праз адсутнасць кадыфікаваных арфаграфічных і граматычных нормаў. «Наша доля», па сутнасці, сама стала іх распрацоўшчыцай, а пасля спынення выхаду гэты абавязак усклала на сябе «Наша ніва».

Спіс літаратуры:

1. Залоска, Ю. І. Газета «Наша доля» (1906): культуралагічны аспект выдання / Ю. І. Залоска // Веснік БДУ. Сер. 4, Філалогія. Журналістыка. Педагогіка. Псіхалогія. — 1993. — № 3. — С. 70—72.
2. Ігнатоўскі, У. М. Кароткі нарыс гісторыі Беларусі / У. М. Ігнатоўскі; уст. арт. А. П. Грыцкевіча; камент. і заўвагі Э. Н. Гнеўкі. — 5-е выд. — Мінск: Беларусь, 1991. — 190 с.
3. Конан, У. «Наша доля» / У. Конан // Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: у 6 т. Т. 5 / Беларуская Энцыклапедыя; рэдкал.: Г. П. Пашкоў (гал. рэд.) [і інш.]. — Мінск: БелЭн, 1999. — С. 313—314.
4. Коршук, У. К. Беларуская сацыялістычная грамада: стварэнне і дзейнасць / У. К. Коршук // Працы гістарычнага факультэта БДУ: навук. зборнік / рэдкал.: У. К. Коршук (адк. рэд.) [і інш.]. — Мінск: БДУ, 2007. — С. 20—29.
5. Кушарина, Е. Манифест 17 октября 1905 года: новые условия для прессы / Е. Кушарина // ИКСТАТИ: научно-популярный журнал (30.07.2020) [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://spb.hse.ru/ixtati/>. — Дата доступа: 10.01.2022.
6. Мушынскі, М. І. Летапіс жыцця і творчасці Якуба Коласа / М. І. Мушынскі; нав. рэд. А. М. Макарэвіч. — Мінск: Беларуская навука, 2012. — 1127 с.
7. Слука, А. Г. Беларуская журналістыка: падручнік / А. Г. Слука. — Мінск: БДУ, 2011. — 447 с.

Артыкул паступіў у рэдакцыю 23 студзеня 2021 года

Рэзюмэ

Пятро ЖАЎНЯРОВІЧ

**Першая легальная беларуская газета «Наша доля»:
рэдакцыйная палітыка і рэдагаванне**

УДК 808.2 + 070

У артыкуле разглядаецца рэдакцыйная палітыка і аналізуюцца разнастайныя аспекты рэдагавання першай легальнай беларускай газеты «Наша доля», якая

выдавалася ў Вільні ў 1906 годзе. Як праваднік асноўных праграмных палажэнняў партыі «Беларуская сацыялістычная грамада», газета змагалася за беларускае нацыянальнае адраджэнне, заклікала да барацьбы з царскім самадзяржаўем, прапагандавала легальныя спосабы ўздзеяння на мясцовую ўладу. Менавіта радыкалізм газеты прывёў да канфіскацыі паліцыяй чатырох нумароў газеты з шасці. Аднак «Наша доля» ўпершыню заявіла пра магчымасць існавання легальнага беларускамоўнага перыядычнага друку і стала папярэднікам газеты «Наша ніва».

Ключавыя словы: першая легальная беларускамоўная газета, «Наша доля», рэдакцыйная палітыка, рэдагаванне, царская цензура, мастацкая літаратура ў грамадска-палітычнай газеце.

Summary

Piatro Zhauniarovich

The first legal Belarusian newspaper «Nasza dola»; editorial policy and editing

The article examines the editorial policy and analyzes various aspects of editing of the first legal Belarusian newspaper «Nasza dola», which was published in Vilna in 1906. As a conductor of the basic provisions of the Belarusian Socialist Hramada party, the newspaper fought for the Belarusian national revival, called for the actions against the tsarist autocracy, promoted legal ways to influence the local authorities. It was the radicalism of the newspaper that led to the confiscation of four of its six issues. However, «Nasza dola» for the first time declared about the possible existence of a Belarusian-language periodical press and became the forerunner of the newspaper «Nasza niwa».

Keywords: the first legal Belarusian-language newspaper, «Nasza dola», editorial policy, editing, tsarist censorship, fiction in a socio-political newspaper.

НАША СПРАВА КНІЖНАЯ

Сёлета выдавецтву «Мастацкая літаратура» спаўняецца 50 гадоў. За гэты час установай выдадзена багатая бібліятэка кніг — паэзія, проза, зборы твораў, дакументальная, дзіцячая літаратура... Якой бачыцца кніга і кніжная справа з вышні 2022 года? Паразважаць пра гэта мы запрасілі беларускіх пісьменнікаў і літаратуразнаўцаў.

У размове прымаюць удзел:

Алесь Бельскі, літаратурны крытык, доктар філалагічных навук, прафесар, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя І. Мележа;

Яўген Гарадніцкі, галоўны навуковы супрацоўнік аддзела тэорыі і гісторыі літаратуры Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, доктар філалагічных навук;

Алег Ждан, пісьменнік, лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі;

Алесь Кажадуб, пісьменнік;

Інэса Марозава, кандыдат філасофскіх навук, дацэнт;

Георгій Марчук, пісьменнік, драматург, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі і Нацыянальнай літаратурнай прэміі;

Алена Чыжэўская, пісьменніца, перакладчыца з французскай, англійскай моў;

Іван Штэйнер, загадчык кафедры беларускай літаратуры ГДУ імя Ф. Скарыны, доктар філалагічных навук, прафесар, лаўрэат Нацыянальнай літаратурнай прэміі.

1. Да нядаўняга часу літаратура адыгрывала выключную ролю ў грамадстве. Яе роля была ледзьве не тоеснай ролі рэлігіі ў папярэднія эпохі (гэта можна сказаць не толькі пра атэістычныя савецкі перыяд, але, напрыклад, і пра 19 стагоддзе). Гэта добра ці дрэнна? На Ваш погляд, якую ролю літаратура павінна іграць у грамадстве і якая яе роля ў рэальнасці на сённяшні дзень?

Яўген Гарадніцкі. За паўстагоддзя, на працягу якога здзяйсняе свой гуманітарны чын выдавецтва «Мастацкая літаратура», насамрэч адбылося шмат змен у сацыякультурнай сферы. Тады, калі паўставала гэтае найбуйнейшае, спецыялізаванае на выпуску беларускай літаратуры выдавецтва, добрая кніга была ў пашане ў чытача. Ды і чытацкая аўдыторыя была нашмат шырэйшай за сённяшнюю.

Што ж датычыцца цяперашняга ўплыву кнігі з літаратурнымі творамі на чытача, то даводзіцца з жалем канстатаваць яго змяншэнне. Ды і любая кніга сёння, не толькі мастацкая, не гэтак прыцягвае да сябе ўвагу, як раней.

Алесь Кажадуб. На маю думку, літаратура і цяпер адыгрывае выключную ролю ў грамадстве. Іншая справа, што ў апошнія трыццаць гадоў яе штучна